
Med verden som arbeidsplass

INTERVJU

MARIT TVEITO

marit.tveito@me.com

Ifølge Jens Stoltenberg er Tore Godal nordmannen som har reddet flest liv siden Fridtjof Nansen. Godal bygget opp lepraforskning i Etiopia og arbeidet i WHO med tropemedisin, før han etter hvert fikk overbevist Bill Gates om at vaksiner til verdens barn er en god investering.

LIVREDDER: Tore Godal er nordmannen som har reddet flest liv etter Fridtjof Nansen, uttalte Jens Stoltenberg. Foto: John Trygve Tollefsen

Han er ulastelig antrukket med mørk dress og et slips med motiv som gir kirkelige assosiasjoner, men som viser seg å være en gjengivelse av et glassmaleri fra rådhuset i Addis Abeba, byen som ble hans andre hjem. Planen til Godal var lenge å bli distriktslege i Rauland, hvor han bodde de første syv årene av livet før familien flyttet til innlandet. Faren var prest og moren var

utdannet lærer. Godal var tredje sønn i søskenflokket på fire. Lillesøsteren Ellen ble lærer, som sin mor, men musikken hadde en stor plass i livet hennes og ble ført videre til sønnene Odd og Aasmund Nordstoga.

Godal valgte legeyrket etter eliminasjonsmetoden, det var ikke noe annet som fristet mer.

– Jeg studerte med mål om å bli distriktslege. Jeg følte at det å kunne ta ansvaret for alle sider av helsen til en befolkning ville være utrolig interessant. Men sånn ble det ikke, konstaterer han tørt og blidt på en gang.

Distriktsdrømmen stammet kanskje fra Rauland, men familiebakgrunnen gav ham også eventyrlyst.

«Planen til Godal var lenge å bli distriktslege i Rauland»

– Jeg skylder på min mor for at jeg reiste ut i verden. Hun leste mye eventyr for oss da vi var barn. Hjemmet var preget av musikk og litteratur, og hennes bestefar Johan Bojer skrev både romaner, skuespill og eventyr.

– Flere i familien var kunstneriske og av den mer utøvende sorten, men noen må jo også være tilhørere, fastslår han.

I Telemark var det å kunne prate for seg en anerkjent egenskap. I innlandet var det hardt arbeid som ble satt høyest. Det er vanskelig å si hva som har preget Godal mest, og han konkluderer selv med at han fått med seg noe fra begge hjemstedene.

Addis Abeba

Godal ble tidlig interessert i forskning, allerede i løpet av studiene. Morten Harboe, professor i immunologi, var med i komitéen som vurderte doktorgradsarbeidet hans. Etter disputasen fortalte Harboe at han var blitt tilbudt å bygge opp Armauer Hansens forskningsinstitutt i Etiopia for å drive med lepraforskning. Lepra er en sykdom som er interessant for immunologer, med et spektrum av sykdomsuttrykk, men Harboe sa også at han ikke ville gjøre det om ikke Godal kom etter. Først spurte han veilederen sin, for Godal var blitt tilbudt å bli assisterende overlege på immunologisk avdeling ved Rikshospitalet. Veilederen gav rådet: «Jeg tror ikke det er noe godt valg for din karriere, Tore, men kanskje jeg hadde gjort det samme selv.» Så dro vi til Addis Abeba.

– Hvor lenge var dere der?

– Vi ble i tre år. Vi hadde tre barn, og følte at vi måtte velge. Enten måtte vi bli etiopiske og fullt integrerte i det samfunnet, eller så måtte vi reise hjem.

– Det ble ikke strake veien hjem?

– Jeg ble tilbudt å være konsulent i WHO i Genève. Jeg tenkte det var fint for å videreføre den kunnskapen jeg hadde ervervet om spedalskhet. Så kunne jeg bruke et år på det før jeg kunne reise til en norsk dal for å bli distriktslege.

– Så det var fortsatt planen?

– Ja, det var det.

AKTIV FOR GLOBAL HELSE: Godal bidrar aktivt i arbeidet med global vaksinedekning og pandemiforebygging. Foto: John Trygve Tollefsen

Men forskeren i Godal var ikke helt fornøyd.

– I Addis Abeba foregikk det mye spennende, men forskning under optimale betingelser var det ikke, understreker han. – Så da sa jeg ja til å bli stipendiat ved Radiumhospitalet, for å bygge opp en immunologisk avdeling der.

Igjen ble distriktsdrømmen utsatt, men ikke oppgitt, og han tok praksis i allmennmedisin ved Røde Kors.

– Da jeg var ute i praksis igjen, måtte jeg ta et valg. Det var som en 40-årskrise, kan du si. Til slutt valgte jeg forskningsveien.

Tropesykdommer

Godal ble engasjert i et arbeid med å utvikle et spesialprogram for tropiske sykdommer og ble bedt om å lede gruppen som skulle jobbe med lepra. Det ene engasjementet førte til det neste, og det tok ikke lang tid før han i 1986 ble spurt om å bli leder for det tropemedisinske programmet i WHO.

– Det var et såkalt *partnership program*, det første i sin sort. Verdensbanken og FNs utviklingsprogram var med som samarbeidspartnere, og det innebar å flytte tilbake til Genève.

Han var leder der i tolv år, frem til 1998, da Gro Harlem Brundtland ble leder for WHO.

– Og Gro ville gjerne ha deg med på laget?

– Jo, hun ville det, og bekjempelse av malaria var en av de prioriteringene hun hadde. Jeg ble ansvarlig for å lede arbeidet.

– Det var Roll Back Malaria?

– Ja, det ble tittelen. Det var faktisk Jonas som spurte sine barn om hva tittelen på det programmet skulle være.

– Jonas Gahr Støre?

– Ja, nettopp! Han hadde testet ut forskjellige forslag til titler hjemme, men da Roll Back Malaria ble lansert, løp barna rundt i stua og ropte slagordet igjen og igjen. Vi ble enige om at det virket som det traff godt.

ETIOPISK SLIPS: Slipset er fra Addis Abeba, hans andre hjem. Foto: John Trygve Tollefsen

Livet starter etter 60

WHO er en stor organisasjon, og Godal hadde diskutert med Gro hvordan man skulle sikre seg at det kom friskt blod til i organisasjonen.

– Jeg sa da til Gro at noe av det viktigste og letteste, er å holde veldig godt fast på pensjonsalderen.

Mange hadde lurt på om hun kom til å gjøre et unntak for Godal.

– Gro er prinsippfast, så da jeg fylte 60 år, ble jeg også pensjonist. Det var ikke rom for unntak. Og da ble jeg egentlig litt nedfor og tenkte at jeg fikk bli konsulent.

Godal gikk på IKEA og handlet møbler til et hjemmekontor.

– Tre dager etterpå fikk jeg en telefon fra The Rockefeller Foundation. De lurte på om jeg ville engasjere meg i et nytt prosjekt om forskning på tropiske sykdommer. Og det var jo fristende. Da vi begynte å se på metoder og hjelpemidler i det nye prosjektet, ble det tydelig at det også var behov for å styrke vaksinasjonsdekningen. Et program for vaksinasjon av barn måtte få prioritet.

«Søknaden til Bill Gates skulle ikke være lengre enn på fem sider, den skulle kunne leses på golfbanen»

Det førte frem til ideen om GAVI, Global Alliance for Vaccine Immunization. Godal og medarbeidere hadde arbeidsmøte, og dagen etter at strukturen for GAVI var tegnet ut, ble de invitert til Gates Foundation. Søknaden til Bill Gates skulle ikke være lengre enn fem sider, den skulle kunne leses på golfbanen. Men selv om teksten kunne være kort, kunne søknadsbeløpet være på opptil 750 millioner dollar.

– Etter en måned fikk vi da vite at søknaden var innvilget, og dermed var finansene også i orden for GAVI.

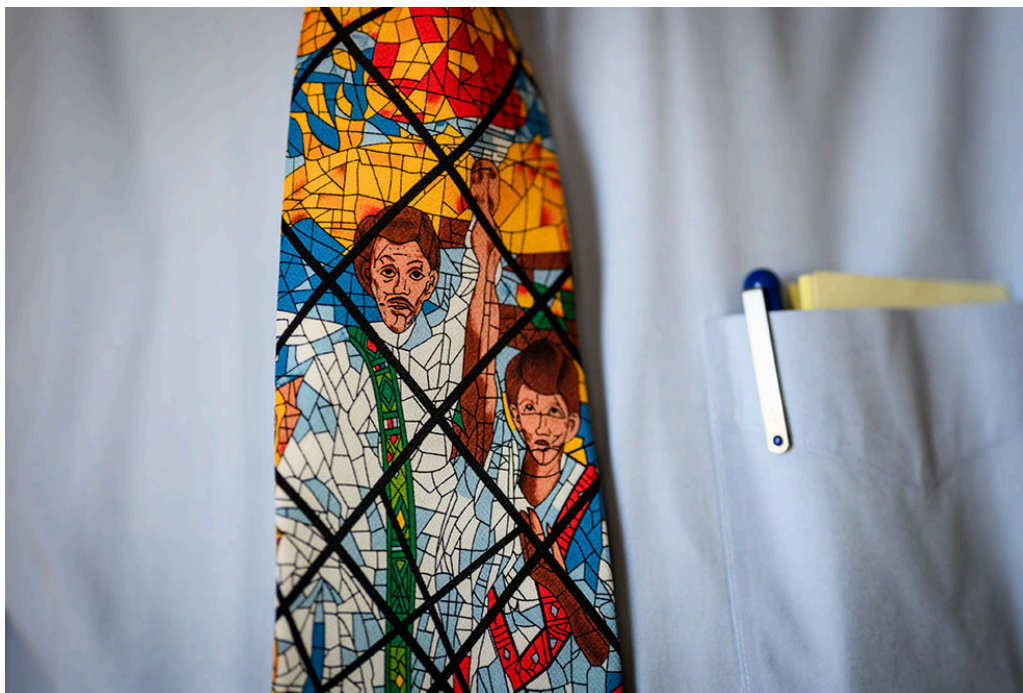
– 750 millioner dollar!

– Ja, det var litt av en, hva skal man kalle det? Det var en helt utrolig start. Så jeg sier også at «life begins at 60». Jeg har på mange måter hatt min mest spennende karriere etter at jeg ble 60 år.

En krevende tid

– Du var spesialrådgiver for Jens Stoltenberg da han var statsminister?

– Ja, og så arbeidet jeg med global helse i utenriksdepartementet etter det. De opererte med en høyere pensjonsalder, og jeg fikk fortsette til jeg ble 75 år.

DETALJERT GJENGIVELSE: Glassmaleriet fra rådhuset i Addis Abeba er detaljert gjengitt. Foto: John Trygve Tollefsen

– Stoltenberg har sagt i en tale at du har reddet flest liv siden Fridtjof Nansen?

– Ja, det påstås det, innrømmer han og presiserer: – Jeg har bidratt til det.

– Hva er du mest fornøyd med selv?

– Jeg er i grunnen ganske godt fornøyd med alt det som jeg har bidratt med, så det er vanskelig å trekke frem noe spesielt.

«Jeg har på mange måter hatt min mest spennende karriere etter at jeg ble 60 år»

– Hva tenker du om situasjonen nå som det er store endringer i bistandsarbeid og forskningssamarbeid i verden?

– Nå er vi i en veldig krevende situasjon. Vi har hatt en gullalder i global helse, med stødig arbeid for å nå tusenårsmålene. Det var helseøkonomer som utviklet konseptet. De viste at å investere i helse er en veldig god investering i økonomisk utvikling. For hver dollar du investerer i et barns vaksinasjon, får du 20 dollar igjen i økonomisk utvikling.

– Er gullalderen over?

– Vi har frem til nå basert vår innsats på evidens, men nå er det helt nye takter. USA er en stor investor i overvåkning av og kontroll med smittsomme sykdommer i verden. Hvis det nå faller bort, og man ikke lenger bryr seg om evidensen, står vi i en veldig truende situasjon. Norge har jo egentlig utøvd lederskap innen global helse siden Gro var leder i WHO. Camilla Stoltenberg har foreslått at vi burde ta et lederskap i global helsesikkerhet.

– Hva synes du om det?

– Det synes jeg er et spennende forslag. Vi har mye kunnskap og sterke nettverk, ikke minst innen EU. Det burde komme en europeisk innsats for at vi skal kunne demme opp for tendensene som vi nå ser, og videreføre den fremgangen som vi tross alt har sett innen global helse siden århundreskiftet.

En ny pandemi?

– Hvilke trusler mot den globale helsen er viktigst nå?

– Vi har blitt mange mennesker på jorden. Med stor mobilitet er det betydelig risiko for en ny pandemi i løpet av de neste 10 eller 20 årene.

– Hvordan bør vi innrette oss?

– Covid kostet verden mye. Ikke bare i form av antall døde, men også i form av et økonomisk tilbakeslag. Verden er dessverre ikke godt nok forberedt på neste pandemi, selv om vi nettopp har vært gjennom en.

– Er det noen scenarioer som gir mer grunn til bekymring enn andre?

– Den mest konkrete trusselen vi har, er fugleinfluensa. Det er utbrudd av det i USA, ikke bare hos fugler, men også blant griser. Menneskets immunsystem og grisens immunsystem er ganske likt, og derfor er det fare for at man kan få et virus som har adaptert seg til mennesker. Det kan gi høy dødelighet og en veldig alvorlig pandemi, som nok vil være mer alvorlig enn det covid egentlig var.

PANORAMA: Utsikt er viktig for Godal, og fra boligen i Holmenkollen er det mye å hvile blikket på. Foto: John Trygve Tollefsen

- Burde vi lage vaksiner i Norge?
- Det er ikke realistisk at vi kan gjøre det alene, men vi kan gjøre det i samarbeid med andre. Norge kan på den måten også bidra til å bygge opp kompetanse for utvikling av vaksiner. Det er mye forskning i Norge som er i verdensklasse på dette feltet.
- Er du bekymret for at vi står utenfor det europeiske fellesskapet ved en ny pandemi?
- Nå fikk vi vaksiner takket være Sverige og EU sist. Vi arbeider aktivt for at Norge skal være del av et europeisk samarbeid. Etter covidutbruddet, var vi med på å starte noe som heter CEPI, Coalition for Epidemic Preparedness Innovation. Det er et initiativ som er støttet blant annet fra Norge og Gates Foundation. CEPI støtter utvikling av vaksiner mot epidemiske sykdommer, særlig rettet mot den fattige delen av verden.
- Hva tenker du om en vaksineskeptiker som helseminister i USA?
- Jeg synes det er en tragedie at ledende politikere ikke vil basere handlinger på kunnskap. Det er en helt ny trussel. Så vi står virkelig i en veldig krevende situasjon, men vi må ikke gi opp, understreker han. Vi må fortsette å bygge videre på det arbeidet som er gjort.
- Er det noe annet enn arbeid som gir deg glede?
- Ja, det er ... Jeg må si det er å stå på ski. Det er den store gleden. De fem barna fikk også lære skisporten å kjenne, og med utgangspunkt i Genève var det kort vei til mange flotte skiområder.
- Den eneste klare ulempen med å bo i Afrika, var at det ikke ble noen skitur, konkluderer han.

Tore Godal

Født 19. mai 1939

Cand.med., Universitetet i Oslo, 1966

Doktorgrad innen immunologi, Universitetet i Oslo, 1967

Forsker, Armauer Hansens forskningsinstitutt i Etiopia, 1970–73

Sjef for immunlaboratoriet ved Det norske radiumhospital, 1974–75

Leder av styringsgruppen for lepra- og tuberkuloseimmunologi i WHO, 1975–86

Direktør for program for forskning og undervisning innen tropiske sykdommer 1986–98

Sentral i opprettelsen av Roll Back Malaria, verdens største initiativ i bekjempelse av sykdommen

Drivkraft bak opprettelsen av den globale vaksinealliansen, GAVI

Spesialrådgiver for Gro Harlem Brundtland i WHO, 1998–99

Spesialrådgiver for Jens Stoltenberg ved statsministerens kontor, 2005–09

Spesialrådgiver for global helse i Utenriksdepartementet, 2009–18

Tildelt Kongens fortjenstmedalje, 2019

Aktiv i CEPI, Coalition for Epidemic Preparedness Innovations, global vaksinedekning og pandemiforebygging

Etter oppveksten i Rauland har han hatt behov for utsikt, og han har bosatt seg i Holmenkollen, hvor det også er kort vei til skiløypene.

– Jeg har ikke vært helt i form akkurat i det siste, men skiene står alltid klare, smiler han. – Slalåmskiene også.

Publisert: 2. juni 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0237

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 3. juli 2026.